

4. Ekonomski inštrumenti na področju varstva okolja

4.1	Taksa za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂	25
4.2	Taksa za obremenjevanje vode	26
4.3	Povračila za uporabo vode	27
4.4	Dolgoročne ekološke rezervacije kot vir financiranja projektov varstva okolja	27
4.5	Poraba proračunskih sredstev za okoljevarstvo	28
4.5.1	Kreditni Ekološko razvojnega sklada, d. d.	28
4.5.2	Nepovratna sredstva Ministrstva za okolje in prostor za izgradnjo komunalne infrastrukture	29

4. Ekonomski inštrumenti na področju varstva okolja

Ekonomski inštrumenti za varovanje okolja morajo biti uporabljeni tako, da bo zagotovljeno spoštovanje standardov Evropske unije (*predvsem določila 9–12, 30–36, 76, 9–93, 95, 99, 100a in 130r ter 130s členov Rimskega sporazuma ter priporočili, ki jih je Evropska komisija zapisala v dokumentu "Communication to the Commission of Integration of Environmental Considerations in Commission Policy Making and Management", pa tudi določil Svetovne trgovinske organizacije (načela proste trgovine, nediskriminacije ekonomskih akterjev).*

Težnja k ekonomski učinkovitosti je med temeljnimi sistemskimi usmeritvami politike varstva okolja v Sloveniji, vgrajenimi v sam Zakon o varstvu okolja, ki določa, da naj imajo za doseg istega okoljskega cilja prednost ekonomsko učinkovitejše rešitve.

Do sedaj je zakonodaja na tem področju uvedla takso za obremenjevanje voda in takso za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂.

4.1 Taksa za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂

V začetku leta 1997 je bila s sprejetjem Uredbe uvedena taksa za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂ (Uradni list RS, št. 68 - 3799/96). Omenjena uredba določa, da se taksa plačuje zaradi uporabe goriv in sežiganja gorljivih organskih snovi. Merilo za izračun višine takse je vsebnost ogljika v različnih gorivih:

- 30 odstotkov osnove za premoge, če se uporabljajo za hkratno proizvodnjo električne in toplotne energije s skupnim izkoristkom večjim od 55 odstotkov,
- 50 odstotkov osnove za premoge, če se uporabljajo za proizvodnjo električne energije v termoelektrarnah z izkoristkom večjim od 33 odstotkov,
- 100 odstotkov osnove za sosežig gorljivih organskih spojin v kurilnih napravah in industrijskih pečeh ter sežiganje v sežigalnicah odpadkov,
- 100 odstotkov osnove za vsa ostala goriva.

Tabela 4-1: Vsebnost ogljika v nekaterih gorivih ter obremenitev zaradi emisij CO₂

---

gorivo	količina ogljika, ki se pri zgorevanju sprosti v zrak (kg C/MJ)	št. EO zaradi obremenitve emisije (EO/kg, EO/l, EO/m ³)
bencin	0,0189	2,2 EO/l
dizelsko gorivo	0,0202	2,6 EO
kurilno olje	0,0202	2,6 EO
zemeljski plin	0,0153	1,3 EO/m ³
koks	0,0258	2,7 EO/m ³
črni premog	0,0269	2,5 EO/kg
rjavi premog	0,0286	1,2 EO/kg
lignit	0,0276	1,0 EO/kg
etan	0,0168	2,9 EO/kg
komunalni odpadki	0,0290	1,0 EO/kg

Vir: Uradni list RS št. 68/96, str. 5875

Osnova za izračun takse je seštevek enot obremenitve kupljene količine goriv ali enot obremenitve zgorelih gorljivih organskih snovi. Ceno za enoto obremenitve določi Vlada RS. Zavezanec za plačilo takse je prodajalec (oz. uvoznik), ki proda trdna, tekoča ali plinasta goriva končnemu potrošniku. Za takso se poveča maloprodajna cena, ki jo plača kupec. Pri uporabi gorljivih organskih snovi in njihov sosežig v kurilnih napravah in v industrijskih pečeh ter za sežiganje gorljivih organskih snovi v sežigalnicah odpadkov je zavezanec upravljalec kurilne naprave, industrijske peči oz. sežigalnice odpadkov.

Cena za enoto obremenitve je 1 SIT, kar pomeni, da zavezanec, ki denimo potroši kilogram črnega premoga, plača dajatev v višini 2,5 SIT. V letu 1996 so proračunski prihodki iz naslova CO₂ takse predstavljali 45 milijonov ECU, v letu 1997 pa 47 milijonov ECU.

4.2 Taksa za obremenjevanje vode

Avgusta 1995 je bila uvedena taksa za obremenjevanje vode (Uredba o taksi za obremenjevanje vode Uradni list RS, št. 41-1981/95), ki se plačuje za odvajanje ali odtekanje tehnoloških, padavinskih in komunalnih vod.

Zavezanec za plačilo takse za odvajanje

- tehnološke odpadne vode je pravna oseba, ki mora izvajati obratovalno spremljanje za odpadne vode skladno z zakonom,
- komunalne odpadne vode je izvajalec javne službe odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode na območju lokalne skupnosti,
- padavinske vode v kanalizacijo je izvajalec javne službe,
- padavinske odpadne vode neposredno v vode je lastnik ali upravljalec več kot treh hektarjev utrjenih, tlakovanih ali z drugim materialom prekritih površin.

Ceno za enoto obremenitve določi Vlada RS do 31. decembra tekočega leta za naslednje leto. Cena se je od 200 SIT na enoto obremenitve ob uvedbi povečala l. 1996 na 600 SIT, l. 1997 na 1,200 SIT ter l. 1998 na 2,100 SIT. Taksa naj bi se v enakomernih deležih povečevala do l. 2007.

Zavezanci za plačilo takse za odvajanje tehnološke odpadne vode plačujejo takso:

- od 1. 9. 1995 za obremenitve kemijske potrebe po kisiku,
- od 1. 1. 1997 tudi za enote obremenitve živega srebra, kadmija, kroma, niklja, svinca in bakra
- od 1. 1. 1997 taksa za padavinske in komunalne odpadne vode,
- od 1. 1. 2000 tudi za enote obremenitve organskih halogenih spojin
- od l. 2003 tudi za enote obremenitve fosforja in dušika

Ministrstvo za okolje in prostor, ki je pristojno za varstvo okolja, zavezanca skladno z zakonom oprosti plačila takse ali mu plačilo takse zmanjša, če ta obračunano takso uporabi za izvajanje sanacijskih ali drugih del za zmanjšanje obremenjevanje voda.

Zavezanec je v celoti oproščen plačila takse, če Ministrstvo pristojno za varstvo okolja, na podlagi sanacijskega programa oceni, da bi z oprostitvijo takse izvedba sanacijskih del potekala hitreje in bi bila s tem obremenitev okolja znatno manjša. Zavezancu se praviloma plačilo takse letno zmanjša do zneska sredstev, ki jih vloži na leto v izvedbo sanacijskega ali drugega programa zmanjševanja onesnaževanja voda.

Zavezanec je oproščen plačila takse za padavinsko vodo v celoti, četudi ima omrežje kanalizacijo, ki jo upravlja, javno čistilno napravo, ki izpolnjuje predpise o mejnih vrednostih koncentracij snovi za izpust odpadnih voda iz čistilnih naprav in je zagotovljeno odstranjevanje blata iz čistilne naprave na predpisan način.

4.3 Povračila za uporabo vode

Poleg takse za obremenjevanje voda pa se v Sloveniji plačujejo tudi vodna povračila, ki znašajo (Uradni list RS, št. 41/95, str. 3214-15):

1. 11,30 SIT/MWh za izkoriščanje energetskega potenciala od proizvedene električne energije,
2. 3,20 SIT/m³ za uporabljene vode,
3. 4,80 SIT/m³ od pitne vode,
4. 96,1 SIT/m³ od izkoriščanja naplavin gramoza,
5. 480 SIT/m³ od izkoriščanja naplavin mivke.

Proračunski prihodki iz naslova taksacij za obremenjevanje okolja so se po letu 1996 začeli povečevati, predvsem zaradi uvedbe takse za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂.

Tabela 4-2: Proračunski prihodki iz (naslova) taksacij za obremenjevanje okolja v letih 1994 – 1997

v 000 SIT	1994	1995	1996	1997
SKUPAJ	1.763.353	1.899.470	1.422.544	9.728.490
povračilo za uporabo vode	1.543.000	1.666.000	950.759	936.473
taksa za onesnaženje vode	-	-	197.109	464.372
pristojbina za vzdrževanje gozdnih poti	220.353	233.470	274.676	250.985
taksa za obremenjevanje zraka z emisijo CO ₂	-	-	-	8.076.660

Vir: Ministrstvo za finance RS

4.4 Dolgoročne ekološke rezervacije kot vir financiranja projektov varstva okolja

V okviru procesa privatizacije so slovenska podjetja na osnovi Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 32/93) ter na podlagi Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij (Uradni list RS, št. 55/92, 7/93, 31/93 in 1/96) ter na njegovi podlagi izdane Uredbe o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance stanja (Uradni list RS, št. 24/94) imela možnost, da oblikujejo dolgoročne rezervacije za naložbe v varstvo okolja v višini 10 odstotkov vrednosti podjetja. Dolgoročne ekološke rezervacije so lahko podjetja namenila za:

- odstranjevanje nevarnih odpadkov,
- objekte, tehnologijo in naprave, namenjene zmanjševanju obremenjevanja okolja.

Od skupno 120 vlog podjetij, ki so nameravala v otvoritvenih bilancah stanja uveljaviti dolgoročne rezervacije za sanacijo ekoloških problemov, je Ministrstvo za okolje in prostor pozitivno rešilo 113 prijav. Podjetja so pridobila soglasje omenjenega pristojnega ministrstva za oblikovanje dolgoročnih ekoloških rezervacij v višini 26,88 milijarde SIT oziroma 435 milijonov DEM. V vseh zbranih in odobrenih vlogah je bilo predloženih 299 sanacijskih programov, od katerih je 7 odstotkov odpadlo na reševanje problemov ravnanja z odpadki, drugi pa na preostala področja, povezana z varstvom okolja. Iz priloženih sanacijskih programov je bila razvidna tudi dinamika naložb za sanacijo preteklih okoljskih bremen.

V skladu z veljavno zakonodajo morajo podjetja sredstva iz naslova dolgoročnih ekoloških rezervacij vnovčiti v obdobju 10 let, torej do leta 2003.

4.5 Poraba proračunskih sredstev za okoljevarstvo

Okoljevarstvena poraba se financira iz sredstev državnega proračuna, iz sredstev podjetij ter iz sredstev Ekološko razvojnega sklada, d. d. Okoljevarstvena poraba prebivalstva se ne spremlja statistično. Okoljevarstvena poraba zajema sredstva, namenjena naložbam in financiranju tekočih izdatkov okoljevarstvenih naložb.

Tabela 4-3: Poraba finančnih sredstev za okoljevarstvo od 1994 do 1996, v % BDP

Ocena porabe finančnih sredstev za okoljevarstvene namene	1994	1995	1996
1. Proračunska poraba za okoljske namene skupaj	0,56	0,37	0,32
1.a naložbe	0,36	0,28	0,15
1.b tekoči izdatki	0,19	0,10	0,17
iz gospodarskih resorjev	0,27	0,13	0,09
naložbe	0,17	0,09	0,03
iz okoljskega resorja	0,24	0,23	0,21
naložbe	0,17	0,18	0,11
tekoči izdatki	0,07	0,05	0,10
2. Okoljevarstvena poraba v gospodarstvu skupaj	1,63	1,45	0,87
2a. naložbe	1,41	1,22	0,64
2.b.tekoči izdatki	0,22	0,23	0,24
3. Ekološko razvojni sklad	-	0,04	0,12
4. Okoljevarstvena poraba skupaj (1+ (2a - 1a) + (2b - 1b) + 3)	1,66	1,50	1,03

Vir: Ur. L. RS, 26/94, 40/95, Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, Statistični urad RS, Ekološko razvojni sklad, d. d. Začasna finančna strategija ERS RS, 24. 10. 1994, ocene UMAR

Medtem ko se delež javnofinančnih prihodkov iz naslova obremenjevanja okolja povečuje iz leta v leto, pa je iz gornje tabele razvidno, da delež proračunskih izdatkov za varstvo okolja v bruto domačem proizvodu zmanjšuje in se je v letu 1996 glede na leto 1994 skoraj prepolovil (0,56 odstotka BDP v letu 1994 na 0,32 odstotka BDP v letu 1996). V omenjenem obdobju se je skoraj za polovico zmanjšala poraba finančnih sredstev za okoljevarstvo v gospodarstvu (od 1,63 odstotka BDP v letu 1994 na 0,87 odstotka v letu 1996). Pozitiven razvoj pa je zabeležen pri deležu sredstev Ekološko razvojnega sklada, ki dodeljuje kreditna sredstva za projekte varstva okolja; delež teh sredstev v BDP se je povečal od 0,04 odstotka v letu 1995 na 0,12 odstotka leto dni kasneje.

4.5.1 Krediti Ekološko razvojnega sklada, d. d.

Tabela 4-4: Črpanje kreditnih sredstev po posameznih sektorjih v letu 1995 in 1996, v mio SIT

sektor	1995	1996
zrak	70.746	829.020
odpadne vode	-	233.379
oskrba s pitno vodo	-	170.855
odlagališča	-	193.765
SKUPAJ	70.746	1.427.019

Vir: poročilo Ekološko razvojnega sklada d.d.

4.5.2 Nepovratna sredstva Ministrstva za okolje in prostor za izgradnjo komunalne infrastrukture

Tabela 4-5: Črpanje kreditnih sredstev po posameznih sektorjih v letu 1996, v mio SIT

sektor	1996
komunalne odpadne vode	488,6
oskrba s pitno vodo	70,0
komunalna odlagališča	176,0
Skupaj	694,6

Vir: MOP

